

Cobertina de lu libru de Giuseppe Meloni "Emigrati sardi a New York ai primi del '900", Editrice Edes, Sassari 2011, 240 páginas (pintadas), 14,00 Euro

su mese de austu de su 2008, una chirca chi miraiat a torrare a iscobèrrere sa memòria de cunterràni os chi chentu annos a como afrontaiant su biàgiu difitzile chi los giughiat a tesu dae sa bidda, dae sos caros issoro, dae sos amigos issoro. S'amprària de su fenòmenu a levellu regionale fiat istada manna meda e drammàtica e aiat acumonadu su distinu de medas disterrados chi beniant dae sas biddas prus disparadas de s'isula. S'intentu de sa chirca ogetu de sa publicazione est istadu finalizadu a sa situatzone de sa bidda de Belchidda.

A primu achitu, non pariat chi sas bisentas de sos flussos migratoriis in cussu perìodu esserent a beru gasi mannas; a s'imbesse, sa chirca at batidu a sa lu-

In una pubblicazione a ispàrghida locale, su periòdicu bimestrale *Piazza del Popolo*, chi bantat un'ativida de regulare como agiummai dae 19 annos, est istada publicada in Belchidda, a tucare dae su n. 4, de

ghe, pro sa bidda in chistione ebbia, prus de dughenas situatziones chi in su volùmene benint indagadas, catalogadas, illustradas, cunfrontadas. Sa publicazione de custu volùmene, gasi comente su resurtadu de s'indàgne, podet giuare a cùmbidu pro tènnere àteras chircas in realidades diversas de sa Sardigna pro cussas deghinas de annos difitziles.

Chie seberaiat a dolu mannu de disterrare fiatispintu in antis de totu dae su disigu de megiorare sas propias condizioni de vida giompende a una terra chi fiat bida comente simbulu de progressu. Unos cantos de issos sunt torrados a domo, a pustis de àere cumpridu s'isperièntzia difitzile de emigrados; àteros ant prefèrridu de pònnere raighinas noas in sa terra chi los aiat istrangiados.

Giuseppe Meloni, professore ordinariu de Istòria Medieval in s'Universidade de Tatari, est presidente de su Cursu de làurea in Iscièntzias de sos Benes Culturales. Giai Prèside de sa facultade de Líteras e Filosofia dae su 1998 a su 2007 e membru de sa "Comisión Permanente de los Congresos de Historia de la Corona de Aragón" pro s'Italia, at publicadu paritzas monografias de importu, ùrtima in ordine de tempus "Medioevo Catalano".

In sas pàginas de su volùmene s'est chircadu de cumbidare unu testu ordinadu e cumpletu de cantu finas a como fiat essidu dae sa chirca e dae s'imbenimentu de documentatzione originale e ufitziale in sos archivios *on line* de Ellis Island, chi est istada pro tempus meda sa "gianna" de sos Istdados Unidos pro s'emigratzione mundiale.

Sa chirca si podet considerare concruida ebbia pro su chi pertocat sa bidda de inditu e sa funte documentària printzipale. S'ant a pòdere comente si siat ismannire sas lòrigas de s'aera (orizontes) de custu istùdiu faghende àteras chircas in sos archivios comunales, retoriles, o familiares. No est raru, difatis, chi perì sas singulas familiias si costoant ammentos, literas, fotografias, chi rapresentant unu patrimòniu individuale de connoschèntzias chi, in casu siant cumparadas intre issas, podent giùghere a unu singulare aprofundimentu in mèritu a su tema tratadu.

Sa publicazione no at sa pretèndida de torrare a leare su caminu e definire sos caràteres generales de unu fenòmenu cumplessu comente cussu de s'emigratzione a s'àtera ala de s'otzèanu, dae s'Europa, dae s'Italia, o dae sa Sardigna. Andat bida comente unu catàlogu de fatos e nùmenes essidos dae una cungiada ma funguda chirca archivistica. Dae un'anàlisi prus acurada de su volùmene essit a foras carchi elementu prus ditalliadu.

In sas pàginas suas agatant bida sas isperièntzias de 211 berchiddesos chi, intre su 1907 e su 1920, aiant lasadu sa bidda issoro pro tentare un'aventura in sos Istdados Unidos, giumpende sa làcana fadada de Ellis Island, in New York.

*Ellis Island, comente est oe,
in ue aprodaiant sos disterrados dae totu su mundu*

Su volùmene, de 240 pàginas, s'abberit cun una prefazionne in ue si faghet a cumprèndere cales motivos ant ispintu a ammanniare custu istùdiu e comente est istadu realizadu.

Sighit un'introduida in ue s'esàmenant isvàrios temas de caràtere generale subra s'emigratzione: sos motivos, sa situatzone èconòmica e sotziale, sas modalidades, sos problemas, sos mèdios de trasportu e sas conditziones suas, sas dificultades a s'arrivu, sas discriminatziones, sas retes de assistèntzia, sos impiegos, sas bonas resèssidas e sos fallimentos, sas torradas in segus e sos chi non sunt torrados. Custos temas faghent parte de su cabìtulu: *Cenni sull'emigrazione* chi s'articulat in paràgrafos:

- *America. Da sempre un'attrattiva;*
- *Mamma mia dammi 100 lire. In America voglio andar;*
- *Pericoli, disagi e raccomandazioni;*
- *Ellis Island. L'isola delle lacrime;*
- *Criteri della ricerca;*
- *Ellis Island. Il momento della schedatura;*
- *Norme di schedatura;*
- *Una testimonianza diretta;*
- *L'incontro con il nuovo mondo;*
- *Emigrazione dalla Sardegna.*

Sighint duas partes intregadas a s'indàgine subra sos residèntzias de sos berchiddesos in New York o in sos tretos. Benint pro tantu esamenadas sas 44 traessadas de 21 transatlànticos subra ue aiant biagiadu sos disterrados chi ant lassadu tratas in sos registros manuiscritos.

Unu cabìtulu est intregadu a sos sìngulos personàgios: si bi podent lèghere particulars subra sos sìngulos biàgios de cada bastimentu e consultare totu sos datos chi sunt istados agatados subra cada disterradu chi beniat dae Belchidda: edade, istadu tzivile, si esse-ret analfabeta, indiritzu e personnes de inditu in domo e in New York, datos fisicos e àteru. Est sa parte de su volùmene prus ditalliada chi li sunt istadas intregadas non prus pagu de 100 pàginas. Interessantes meda podent resurtare sos particulars chi sa documentatzione ufitziale de Ellis Island – sos registros manuiscritos de sos sìngulos transatlànticos in ue aiant biagiadu sos disterrados in chistione – nos permitit de connòschere fatos chi pertocant sos domos in ue beniant istrangiadossos sìngulos disterrados. Podimus gasi “bisitare” pro mèdiu de fotos de s’època o modernas sos ambientes urbanos, prenos de tràficu e disòrdine, chi sos chi fiant giòmpidos dae pagu connoschiant. Si podent galu connòschere sos indiritzos in ue fiant sos domos chi los istrangiaiant, no ischimus si cun sentido de collaboratzione e cameratismu o cun intentu de isfruta-

re sos dificultades de sos prus dèbiles e impreparados cumpàngios de “aventura”. Pro paritzos disterrados, umpare a sos datos bogados dae sa documentatzione ufitziale, s'est pòdidu regòllere fintzas ammentos donosos de sos parentes. Su volùmene presentat pro tantu una sèrie de tabellas reassuntivas e sas fotos de guasi 50 personàgios.

S’ùrtima parte de su volùmene est intregada a un’apendizze documentària e ad una setzione bibliogràfica. Benit esamenadu in sos particulars su giassu www.ellisisland.org e sunt illustradas sas modalidades chi su bisitadore informàticu depet impreare pro l'esamenare in sas isvàrias partes suas. Si podet leare bisura de documentos ufitziales comente cussu chi cuntenit sas avertèntzias redadas in base a sa lege subra s’emigratzione de su 1901 chi esàmenat cun bundantes particulars temas comente s’inditu de chie esseret pòdidu emigrare, a chi si bi podiat ghindare pro èssere incaminadu in cussu ambiente difitzile, cales documentos esseret netzessàriu a si procurare, particulars subra sas modalidades de imbarcu, prejos de su billete, tipologias de sos bagàllios, vida intro sa nave, modalidades de isbarcu. Galu sunt presentes unas cantas literas de disterrados e, in fines, una bibliografia de inditu bona pro chie cherferet aprofundire de prus su tema, in antis de totu in bisura de chircas noas pretzisas subra àteras realidades territoriales.

Ellis Island, in su 1902, cun emigrados italianos

